

PAPER DETAILS

TITLE: Üniversite Öğrencilerinin Çalışma Deneyimleri: Yarı Zamanlı Çalışma

AUTHORS: Kenan Özmen

PAGES: 394-404

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3408382>

Üniversite Öğrencilerinin Çalışma Deneyimleri: Yarı Zamanlı Çalışma

Working Experiences of University Students: Part-Time Work

Kenan Özmen^{1*}

¹Muş Alparslan Üniversitesi, Bulanık Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, Muş, Türkiye

ORCID: K. Özmen (0000-0003-4179-9712)

Özet: Pek çok üniversite öğrencisi çeşitli nedenlerden dolayı eğitimlerine devam ederken yarı zamanlı olarak çalışmaktadır. Bu çalışmanın amacı üniversite eğitimlerine devam ederken çalışma hayatına atılıp yarı zamanlı çalışan öğrencilerin çalışma nedenlerini, çalışma hayatında karşılaştıkları sorunları, eğitim gördükleri bölüm ile çalıştıkları sektör arasındaki ilişkiyi, bölüm hakkındaki düşüncelerini, sosyal faaliyetlere katılma durumunu çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç doğrultusunda nitel yöntemlerden durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Araştırma verileri 14 öğrenci ile araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek toplanmıştır. Katılımcılara demografik bilgilerini de içeren 14 soru yöneltilmiştir. Araştırma verilerinin çözümlemesinde MAXQDA 2020 bilgisayar programı kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğrenciler maddi imkânsızlıklar ve sosyalleşmek için çalıştıkları, çalışma hayatında çeşitli sorunlarla karşılaştıkları, eğitim aldıkları bölüm ile çalıştıkları sektör arasında bir ilişkinin olmadığı, okulu bitirdiklerinde bölümleri ile alakalı iş bulabileceklerine inanmadıkları ve sosyal faaliyetlere katılmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ilgili literatür çerçevesinde tartışılarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Yarı zamanlı çalışma, Üniversite öğrencileri, Çalışan öğrenciler.

Abstract: Many university students work part-time while continuing their education for various reasons. This study aims to examine the reasons for working part-time working students while continuing their university education, the problems they encounter in their working life, the relationship between the department they study and the sector they work in, their thoughts about the department, their participation in social activities in terms of various variables. For this purpose, the case study pattern, one of the qualitative methods, was preferred. Research data were collected by conducting semi-structured interviews developed by the researcher with 14 students. Participants were asked 14 questions including their demographic information. The MAXQDA 2020 computer program was used to analyze the research data. According to the research findings; It has been concluded that students have financial difficulties and work to socialize, they encounter various problems in their working life, there is no relationship between the department they study and the sector they work in, they do not believe that they can find a job related to their department when they finish school, and they cannot participate in social activities. The results obtained from the research were discussed in the related literature and suggestions were presented.

Keywords: Education, Part time work, University students, Working students.

1. Giriş

Eğitim, bireylerin sahip olması gereken yaşamın gerekliliklerindendir (Arif vd., 2023). Bireylerin eğitimlerinin son evresi ise üniversitelerdir. Öğrenciler, üniversite eğitimlerine devam edebilmek için genellikle kendi bulundukları şehirlerden başka şehirlere gitmek zorunda kalırlar. Öğrencilik durumları devam ettiği için tam zamanlı (standart çalışma) değil de yarı zamanlı işlerde çalışarak ihtiyaçlarını gidermeye çalışırlar.

Standart çalışma, haftalık çalışma süresinin 40-45 saatle sınırlı olduğu ve bu saatlerin dışında yapılan çalışmalara

rın fazla mesai olarak nitelendirildiği çalışma biçimidir. Küreselleşme, neoliberal politikalar ve yeni teknolojilerin kullanılması ile standart hale gelen çalışma biçimi değişmiş ve yerini farklı isimlerle anılan istihdam biçimlerine bırakmıştır. Bu yeni esnek çalışma biçimlerinden biri yarı zamanlı çalışmadır. Yarı zamanlı çalışmayı yaygınlaştırmak için uluslararası örgütler iş gücü piyasasının katılığının giderilmesi gerektiğine değinmişlerdir. Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) katılığın giderilmesi için bir takım önlemler sıralamıştır. Bu önlemlerden biri geçici ve yarı zamanlı çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılmasının gerekliliğidir (Lundvall, 1994, s.48-50). Ulusla-

* İletişim Yazarı / Corresponding author. Eposta/Email : k.ozmen@alparslan.edu.tr
Geliş Tarihi / Received Date: 14.09.2023 — Kabul Tarihi / Accepted Date: 10.10.2023

[§]Bu çalışma 22. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Kongresinde özet bildirisi olarak sunulmuştur.

rarası Çalışma Örgütü (ILO) ise; işçilerin ve işletmelerin ihtiyaçlarına cevap veren ekonomik ve sosyal faydasının göz önüne alınarak yarı zamanlı çalışmanın yaygınlaştırılması gerekliliğini vurgulamıştır (ILO, 2020, s.14).

ILO'nun 24 Haziran 1994 Tarihli 175 sayılı sözleşmesinde çalışmayı, tam zamanlı benzer işe kıyasla daha kısa mesai ile çalışma ve yarı zamanlı çalışanı da tam zamanlı emsal işçiye göre daha kısa mesai yapan kişi (ILO, 2020; 10) şeklinde tanımlamıştır. Benzer şekilde 4857 sayılı İş Kanun'u (İK) yarı zamanlı çalışmayı, normal haftalık çalışma süresinin, tam süreli iş sözleşmesiyle çalışan emsal işçiye göre önemli ölçüde daha az belirlenmesi şeklinde açıklamıştır. Kanunun öngördüğü şekilde normal çalışma süresinin 2/3'ünden daha az süreli, yani haftalık çalışma süresi 30 saatin altında çalışanlar, yarı zamanlı çalışan olarak kabul edilmektedir (Görmüş, 2021). Yarı zamanlı çalışma özellikle kadınlar ve gençler (Yalçın & Başol, 2020; Yamakoğlu & Karaçöp, 2019) tarafından tercih edilen çalışma biçimidir. Üniversite eğitime başlayan gençler arasında son zamanlarda yaygınlaşmaktadır (Vaughn vd., 2016).

Üniversite eğitime başlamak ve devam ettirmek çok maliyetlidir. Nitekim gençler üniversite eğitimlerini tamamlayabilmek için farklı kaynaklara başvurumaktadırlar (Lowe & Gayle, 2007). Ailelerin desteklemesi bu kaynaklardan biridir (West vd., 2015). Öğrencilerin hayatlarını kolaylaştırmak, temel ihtiyaçlarını karşılamak ve toplumsal uyumlarını sağlamak amacıyla Gençlik ve Spor Bakanlığı Kredi Yurtlar Kurumu, dernekler, vakıflar, iş adamları ve bazı kamu kurum ve kuruluşları tarafından öğrencilere yönelik burs ve kredi desteği sağlanmaktadır (Doğan & Akçalı, 2021). Bir diğer kaynakta gençlerin iş gücü piyasasına giriş yaparak çalışma hayatına atılmalarıdır. Üniversite eğitimlerini tamamlamak için başka şehirlere gitmek zorunda olan gençler yarı zamanlı çalışmanın yaygınlaşmasıyla birlikte hem eğitimlerine devam etmekte hem de iş gücü piyasasına adım atarak çalışma imkânına kavuşmaktadırlar.

Öğrenci istihdamına yönelik resmi veriler yeterli olmasa da esnek çalışma türlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte hem okuyan hem de çalışan gençlerin sayısında giderek artış olduğu gözlenmektedir (Vaughn vd., 2016). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'in 2020 yılında yayınladığı Çalışan Çocuklar Anketinde çalışan çocukların %65,7'si eğitime devam ederken, bu oran erkeklerde %65,6, kızlarda %66,1'dir. Ayrıca ankette çalışan çocukların çalışma nedenlerinde ilk sırayı %35,9 ile "hanehalkının ekonomik faaliyetine yardımcı olmak" yer aldığı görülmektedir (TÜİK, 2020).

Üniversite öğrencilerinin eğitimlerine devam ederken çalışma nedenlerinin incelendiği çalışmalarla karşılaşmak mümkündür (Robotham, 2012). Üniversite öğrencileri, ailelerinin gelirlerinin düşük olması (Hordósy vd., 2018; Kahraman & Kahraman, 2016), ek gelir elde etmek (Arif vd., 2023; Crocford vd., 2015; Ha vd., 2016; Hordósy vd., 2018; Robotham, 2012), aileye yük olmamak (Wang & Chen, 2017) kendi ayakları üzerinde durabilmek ve

gelirlerinin masraflarını karşılayamaması (Aydemir vd., 2022), yakınlarının geçimlerine destek olmak (Söğütü vd., 2021), eğitimlerine devam edebilmek (Doğan & Akçalı, 2021; San, 2006, s.52), kariyerine başlangıç yapmak (Arif vd., 2023; Evans & Vaughan, 2021; Sekiguchi, 2012; Wang & Chen, 2017), boş zamanlarını değerlendirmek (Ha vd., 2016), kişisel becerilerini geliştirmek (Barron & Anastasiadou, 2009), sosyalleşmek (Vaughn vd., 2016), çalışma hayatında deneyim kazanmak ve okulu bitirdikten sonra istihdam edilebilirliklerini artırmak (Barron & Anastasiadou, 2009; Crocford vd., 2015; Gbadamosi vd., 2016) ya da farklı çalışma alanlarını görebilmek (Hall, 2010) gibi nedenlerle okuluyla eş zamanlı olarak çalışma hayatına atılmaktadır. Benzer şekilde bu çalışmada da üniversite öğrencilerinin eğitimlerine devam ederken iş gücü piyasasına atılmalarının nedenlerini, çalışırken karşılaştıkları sorunları, okudukları bölüm ile çalıştıkları sektör arasındaki ilişkiyi, okudukları bölüm hakkındaki düşünceleri, sosyal aktivitelere katılıp katılmadıklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışan öğrencilerin özellikleri ve çalışırken yaşamış oldukları sorunların belirlenmesi, ailelerinin özellikleri (kardeş sayısı, evde okuyan öğrenci sayısı, anne ve baba meslekleri vb.) tespit edilerek sosyal politika önerilerinin sunulması konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri toplama süreci ve analizi gibi alt başlıklar incelenmiştir.

2.1. Araştırmanın yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması, bireylerin davranışlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi veya belirli durumlarda insanların bakış açısından onların gereksinimini anlamaya kadar her şey için kullanılabilen (Dawidowicz, 2011) esnek bir desen olduğundan dolayı tercih edilmiştir. Durum çalışmasındaki "durum" üniversite öğrencilerinin eğitim aldıkları dönem içerisinde çalışmalarıdır. Yin (2017) durum çalışmasının tercih edilmesinde uyulması gereken maddeleri şu şekilde açıklamıştır; a-) *uygun soruların belirlenmesi*, bu çalışmada, araştırmaya uygun sorular literatür incelenerek araştırmacı tarafından belirlenmiştir, b-) *verilerin doğal ortamda toplanması*, bu çalışmada veriler öğrencilerin çalıştıkları işyerlerinde işverenin izni doğrultusunda katılımcılarla yüz yüze görüşülerek toplanmıştır, c-) *araştırmanın sonucunda değerlendirme yapılması gerekmektedir*, araştırmacı araştırmanın sonunda değerlendirmede bulunmuştur (Yin, 2017, s.4-5).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu çalışmada amaçlı çalışma grubu seçilmiştir. Nitel araştırmalarda derinlemesine bilgi edinebilmek için örneklem amaçlı olarak belirlenir (Büyükoztürk vd., 2020, s.257). Araştırmada amaçlı çalışma grubuna dâhil olma kriteri ise üniversite öğrencisi olması ve herhangi bir işte yarı zamanlı çalışıyor olması olarak sınırlandırılmıştır.

Amaçlı çalışma grubunda yapılacak araştırmaya katılmayı istemek, araştırmacının kolay ulaşılabilirliği gibi etkenler dikkate alınmıştır. Araştırmada veri doygunluğu ölçüt alınmıştır. Veri doygunluğunda, araştırmacı yeni veri elde ettiği sürece görüşmeye devam eder, doygunluk nedeniyle yeni veri elde edemediği zaman görüşmeleri sonlandırır (Hayashi vd., 2019). Araştırma 14 öğrenciyle yürütülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin yedisi erkek ve yedisi kadındır. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1 verilerine göre araştırmaya katılan katılımcıların 7’si kadın ve 7’si erkekten oluşmaktadır. Görüşülen katılımcıların mahremiyeti ve bilgilerinin gizli kalması amacıyla gerçek isimlerine yer verilmemiş, bunun yerine Ç1,Ç2,Ç3Ç14 kodları kullanılmıştır. Katılımcıların yaşları 19-24 yaşları arasında ve yaşlarının ortalaması 21,6’dır. Katılımcıların babalarının meslekleri incelendiğinde 5 kişi çiftçilikle uğraşırken, 2 kişi esnaf diğerlerinin meslekleri ise bir özel güvenlik, bir kamyon şoförü, bir temizlik personeli, bir memur, bir köy korucusu ve bir babada işsizdir. Katılımcılardan birinin babasının vefat ettiği için tabloda yok şeklinde belirtilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılardan sadece birinin annesi temizlik görevlisi olarak çalıştığı geri kalan kadınların ev hanımı olduğu görülmektedir. Katılımcıların kardeş sayısı ise en az 3 en fazla 10 kardeşten oluşmaktadır. Katılımcılar kafe ve lokantalarda bulaşıkçı/garson olarak istihdam edilmektedirler. Üniversitenin farklı bölümlerinde eğitimlerine devam etmektedirler.

2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada nitel araştırmalarda veri toplama yöntemlerinden biri olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanır ve ses kayıt cihazı kullanılabilir (Creswell, 2017, s.193). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşme formu birkaç aşamadan geçirilerek oluşturulmuştur. Birinci aşama, görüşme formu hazırlanırken araştırmacı tarafından araştırmanın amaçları doğrultusunda sekiz soru hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular nitel araştırmalarda uzman iki akademisyen tarafından incelenmiştir. Soruları inceleyen akademisyenlerin dönütleri doğrultusunda soruların sayısı beşe inmiştir. Daha sonra sorular bir Türkçe öğretmeni tarafından dilbilgisi yönünden incelenmiştir. Soruların belirlenme ve dilbilgisi aşaması tamamlandıktan sonra ikinci aşama olarak pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama kafede garson olarak çalışan iki öğrenciye uygulanmıştır. Gelen dönütler doğrultusunda sorular son şeklini almıştır. Pilot uygulamadan sonra asıl uygulamaya geçilmiştir.

Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik/egitim bilgileri yer alırken araştırmanın asıl kısmını oluşturan ikinci bölümünde beş soru yer almaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu esnek bir görüşme ortamı sağlamış ve verilen bilgilerin derinlemesine incelenmesine olanak tanımıştır.

Tablo 1. Öğrencilerin demografik/egitim bilgileri.

Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Ebeveyn Meslekleri		Kardeş Sayısı	Çalıştığı Sektör ve Meslek	Günlük Ücret	Bölümü
			Baba	Anne				
Ç1	Erkek	23	Çiftçi	Ev Hanımı	5	Kafe Garson	150 TL	Sosyoloji 4. sınıf
Ç2	Kadın	21	Çiftçi	Ev Hanımı	4	Kafe Garson	150 TL	Çocuk Gelişimi 2. Sınıf
Ç3	Kadın	19	Çiftçi	Ev Hanımı	5	Lokanta Garson	120 TL	Sosyal Hizmet 2. Sınıf
Ç4	Kadın	21	Özel Güvenlik	Ev Hanımı	6	Kafe Garson	150 TL	Terapi ve Rehabilitasyon 2. Sınıf
Ç5	Erkek	23	Çiftçi	Ev Hanımı	7	Kafe Garson	160 TL	Çocuk Gelişimi 2. Sınıf
Ç6	Kadın	22	Esnaf	Ev Hanımı	3	Kafe Garson	140 TL	Eczane Hizmetleri 2. Sınıf
Ç7	Kadın	21	Kamyon Şoförü	Ev Hanımı	8	Kafe Garson	140 TL	Sosyal Hizmet 2. Sınıf
Ç8	Kadın	23	Temizlik Personeli	Ev Hanımı	7	Kafe Bulaşıkçı	150 TL	Sosyal Hizmet 2. Sınıf
Ç9	Kadın	23	İşsiz	Ev Hanımı	10	Kafe Bulaşıkçı	150 TL	Sağlık Yönetimi 2. Sınıf
Ç10	Erkek	24	Memur	Ev Hanımı	4	Kafe Garson	150 TL	Tarih 4. Sınıf
Ç11	Erkek	19	Köy Korucusu	Ev Hanımı	6	Lokanta Garson	150 TL	Acil Durum ve Afet Yönetimi 1.Sınıf
Ç12	Erkek	22	Esnaf	Ev Hanımı	5	Kafe Garson	150 TL	Psikoloji 4. Sınıf
Ç13	Erkek	22	Çiftçi	Ev Hanımı	9	Kafe Garson	150 TL	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi 4. Sınıf
Ç14	Erkek	20	Yok	Temizlik İşçisi	4	Kafe Garson	160 TL	Matematik Öğretmenliği 4. Sınıf

Araştırma soruları:

- Öğrencilik sürecinde neden çalışma ihtiyacı duyuyorsunuz?
- Çalışma koşullarınız hakkında ne düşünüyorsunuz?
- Okuduğunuz bölüm ile çalıştığınız sektör arasında nasıl bir ilişki var?
- Eğitim gördüğünüz bölümden mezun olduktan sonra mezuniyet alanınızla ilgili bir iş bulabileceğinizi düşünüyor musunuz?
- Öğrencilik döneminde çalışma kaynaklı olarak sosyal faaliyetlere katılma konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?

2.4. Veri Toplama Süreci

Çalışmaya ilişkin veriler, 07-03-2023 ile 20-05-2023 tarihleri arasında Muş'un Merkez ve ilçelerinde ikamet eden, Muş Alparslan Üniversitesinde eğitimlerine devam eden ve işgücü piyasasında istihdam edilen öğrencilerden toplanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere araştırmanın kimler tarafından ne amaçla yürütüldüğü ve katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu bilgisi verilmiştir. Katılımcı olmayı kabul eden öğrencilerle geçerliği ve güvenilirliği sağlanmış olan yarı yapılandırılmış form eşliğinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca katılımcıların onayı alınarak görüşmelerde ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Görüşmeler katılımcı öğrencilerin çalıştıkları işyerlerinde 30-35 dakika sürecek şekilde gerçekleştirilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin ilk önce bilgisayar ortamında çözümlenebilmesi amacıyla transkriptleri oluşturulmuştur. Yazıya dökülen görüşme kayıtları araştırmacı tarafından okunduktan sonra çözümlemesini gerçekleştirmek üzere MAXQDA 2020 bilgisayar programına yüklenmiştir. Araştırmanın verilerinin çözümlenmesinde MAXQDA 2020 bilgisayar programı kullanılmıştır.

Araştırmanın çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, sistematik kodlama sürecini kullanarak metinsel verilerin tanımlanması ve yorumlanması süreçlerinden oluşur; içerik analizinin sonucunda elde edilen ürünler tema ve kategori şeklinde sunulur (Assarroudi vd., 2018). Bu çalışmada da araştırmanın sonuçları kod-tema-kategori üçlemesiyle sunulmuştur. Ayrıca katılımcıların sorulara verdikleri yanıtların derinlemesine öğrenebilmek adına, her bir soru kapsamında birkaç katılımcının görüşlerine ilgili sorularda ortaya çıkan temalar ve kodlar ışığında yer verilmiştir.

Nitel araştırmalarda güvenilirliğin sağlanması nicel araştırmalarda kullanılan yöntemlerden farklıdır (Hayashi vd., 2019). Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için Miles ve Huberman'ın önermiş olduğu kodlayıcılar arası görüş birliği kullanılmıştır. Kodlayıcılar arası görüş bir-

liğinin sağlanması açısından verilerin uyumunu karşılaştırmak için elde edilen verileri araştırmacının yanı sıra nitel araştırmalarda uzman iki akademisyen tarafından analiz edilmiştir. Daha sonra yapılan kodlamalar karşılaştırılarak (Güvenirlilik = $[\text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})] \times 100$) formülü aracılığıyla (Miles ve Huberman, 1994, s.64) uyuşum yüzdesi %90 olarak hesaplanmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde kelime bulutu, araştırma bulguları, araştırmanın amacına ve araştırma sorularına uygun şekilde oluşturulan kod, kategori ve temalar ele alınmıştır.

3.1. Kelime Bulutu

Bu çalışmada yapılan görüşmeler sonucunda veriler MAXQDA Pro 2020 bilgisayar programına yüklenmiş ve kelime bulutu oluşturulmuştur. Kelime bulutu, metinler üzerinde genel bakış sağlamak ve kullanılan kelimeleri görselleştirmek için kullanışlı bir araçtır (Herold vd., 2019). Kelime bulutunda oluşturulan kelimeler metin içerisindeki kullanım sıklıklarına (frekans) göre bulutun merkezinde ve büyük puntolarla gösterilmektedir.

Şekil 1. Kelime Bulutu

Şekil 1’de görüşmelerde en fazla kullanılan kelimelerin çalışmak, sosyal, zorundayım, faaliyetlere, maddi, devam, okul gibi araştırmanın amaçları doğrultusunda kullanılan kelimeler olduğu görülmektedir.

3.2. Tema: Eğitim ve Çalışma Hayatı

Araştırma kapsamında katılımcılara beş soru yöneltilmiştir. Gelen cevaplar doğrultusunda bir tema, beş kategori ve bu kategorilerin altında da on üç alt kategori oluşturulmuştur.

Tablo 2 de araştırmanın sonucunda elde edilen tema-kategori-alt kategori ve kodlar sunulmuştur. Kodlardan ikiser tane örnek olarak verilmiştir.

3.2.1.Kategori 1 Çalışma Nedeni

Katılımcılara “Öğrencilik sürecinde neden çalışma ihtiyacı duyuyorsunuz” sorusu yöneltilmiş ve gelen cevaplar doğrultusunda iki alt kategori oluşturulmuştur.

Tablo 2. Tema, kategori, alt kategoriler ve kodlar.

Tema-Kategori-Alt Kategori	Kodlar
Tema: Eğitim ve Çalışma Hayatı	
Kategori 1: Çalışma Nedeni	
Maddi İmkânsızlıklar (Yoksulluk)	Maddi imkânsızlıklar, yoksulluk
Sosyalleşmek	Ailem bana destek oluyor, sosyalleşmemi sağlıyor
Kategori 2: Çalışma Hayatında Karşılaşılan Sorunlar	
İş Kazası	İş kazaları, kendi imkânlarıyla
Ayrımcılık	Ayrımcılığa
İş yükünün Fazla Olması	Her türlü işi yapıyorum, iş yükümüz fazla
Ücret	Kesinti, bahane arıyor
Çalışma Saatleri	Çalışma saatlerimiz çok uzun, işe girişimiz belli ama çıkış belli değil
Kategori 3: Sektörle Bölümün İlişki Düzeyi	
İlişki Yok	Bölümümle alakalı iş yapmıyorum, hiç ilişki yok
İlişki Var	İlişkili, ilişki var
Kategori 4: Eğitim Gördüğü Meslekte İş Bulma	
İş Bulamam	Tahmin etmiyorum, inanmıyorum
İş Bulabilirim	Atanabileceğime inanıyorum, iş bulabilirim
Kategori 5: Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumu	
Katılamıyorum	Katılamıyorum, zamanım yok
Katılabiliyorum	Katılıyorum, katılmaya çalışıyorum

Tablo 3. Çalışma nedeni.

Alt Kategoriler	Frekans	Yüzde	Katılımcılar (Ç)
Maddi İmkânsızlıklar (Yoksulluk)	11	78,6	1,2,3,4,5,7,8,9,11,14
Sosyalleşmek	3	21,4	6,10,12
Toplam	14	100,00	14

Tablo 3 te görüldüğü üzere çalışma nedeninin alt kategorileri: Maddi İmkânsızlıklar (Yoksulluk) ve Sosyalleşmektir. Ayrıca tabloda alt kategorilerin frekansları, yüzdeleri ve katılımcılar verilmiştir.

3.2.2.Alt Kategori 1 Maddi İmkânsızlıklar (Yoksulluk)

Araştırmaya katılan katılımcıların %78,6'sı (11 katılımcı) ailelerinin maddi imkânsızlığı (yoksulluk) nedeniyle çalışmak zorunda olduğunu ifade etmiştir. Yoksul ve çok çocuklu ailelerden gelen öğrenciler eğitim hayatlarına devam edebilmek için çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

Ç1: Beş kardeşiz ve hepimiz öğrenciyiz. Ailemin gelir durumu hepimizi okutmaya yetmediği için çalışmak zorundayım. Çalıştığım için derslere fazla önem veremedim ve aldığım bursum krediye döndü. Maddi imkânsızlıklar yüzünden çalışıyorum. Çalışmasam okulu bırakmak zorunda kalırım.

Ç2: Ailenin maddi durumu kötü olduğu için kendi gelirimi kendim sağlamak zorundaydım. Çalışmasaydım okuma durumum çok zor olurdu

Ç11: Yoksulluktan dolayı çalışıyorum. Evde sadece öğrenci olan ben değilim o yüzden okumak için çalışmak zorundayım. Çalışmasam okula devam edemem.

Alıntılar, katılımcıların çalışma nedeni olarak “ailemin gelir durumu okutmaya yetmiyor”, “maddi imkânsızlıklar”, “yoksulluk”, “çalışmak zorundayım” gibi ifadelerle açıkladıklarını göstermektedir. Öğrencilerin yoksul ve çok çocuklu ailelerden gelmeleri eğitimlerine devam ederken ailelerinin maddi desteğinin yetersiz olması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Birden fazla üniversite öğrencisi olan ailelerde bu sorunun daha da belirginleştiği ve öğrencilerin eğitimlerine devam edebilmeleri için çalışmak zorunda kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

3.2.3.Alt Kategori 2 Sosyalleşmek

Araştırmaya katılan katılımcıların %21,4'ü (3 katılımcı) sosyalleşmek için çalıştıklarını ifade etmiştir.

Ç6: Burs alıyorum küçük bir şehirde okuduğum için aslında ihtiyacımı karşılıyor. Sosyalleşmek amacıyla çalışıyorum diyebilirim.

Ç10: Çalışmak sosyalleşmemi sağlıyor. Ailem bana destek veriyor. Aslında ailem çalıştığımı bilmiyor öğrenciler çalışmama izin vermezler.

Alıntılardan görüldüğü üzere katılımcılar çalışma nedenlerini “sosyalleşmemi sağlıyor”, “ailem bana destek oluyor” gibi ifadelerle açıklamaktadırlar. Öğrenciler eğitimlerine devam ederken işgücü piyasasına girerek hem

sosyalleştiklerini hem de ihtiyaçlarını karşılamak için ek gelir imkânı elde etmektedirler.

3.2.4. Kategori 2 Çalışma Hayatında Karşılaşılan Sorunlar

Katılımcılara “Çalışma koşullarınız hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiş ve gelen cevaplar doğrultusunda beş alt kategori oluşturulmuştur. Öğrenciler çalışma koşullarını değerlendirirken yaşamış oldukları sorunlara değinmişlerdir.

Tablo 4. Sorunlar

Sorunlar	Frekans	Yüzde	Katılımcılar (Ç)
İş Kazası	6	42,86	2,3,5,8,9,14
Ayrımcılık	5	35,71	6,7,10,11,13
İş Yükünün Fazla Olması	4	28,57	3,9,12,13
Ücret	4	28,57	1,3,4,14
Çalışma Saatleri	3	21,43	1,5,12
Toplam	22	100,00	22

Tablo 4 te görüldüğü üzere çalışma hayatında karşılaşılan sorunların alt kategorileri: İş kazası, Ayrımcılık, İş Yükünün Fazla Olması ve Çalışma Saatleridir. Ayrıca tabloda alt kategorilerin frekansları, yüzdeleri ve katılımcılar verilmiştir.

3.2.5. Alt Kategori 1 İş Kazası

Araştırmaya katılan katılımcıların %42,86’sı (6 katılımcı) çalışma hayatını değerlendirirken en önemli sorunun iş kazası olduğunu ifade etmişlerdir.

Ç3: Usta yardımcı olarak çalışırken yemek yapımı sırasında kıyma makinesine elimi kaptırdım. Fark ettim ve elimi çektim. Hastaneye kendi imkânlarımla gittim dikiş atıp gönderdiler ve işverenim sakın iş kazası olduğunu belirtme dedi. Kendi imkânlarımla ilaçlarımı, kremlerimi aldım ve tedavi sürecimi atlattım.

Ç8: İş kazasına uğradım ama bunu iş kazası olarak göstermediler. Bulaşık yıkarken elimi kestim hastanede kazanın evde gerçekleştiğini ifade ettim.

Alıntılardan görüldüğü üzere katılımcılar çalışma hayatlarını değerlendirirken “iş kazalarını”, “kendi imkânlarıyla” atlatmak zorunda kalmaktadırlar. Sosyal güvenceden yoksun bir şekilde çalıştırılmaları iş kazalarının farklı şekillerde sağlık kuruluşlarına yansıtıldığı sonucuna ulaşmıştır.

3.2.6. Alt Kategori 2 Ayrımcılık

Araştırmaya katılan katılımcıların %35,71’i (5 katılımcı) çalışma hayatını değerlendirirken çalıştırıldıkları yerlerde tam zamanlı çalışanlara karşı ayrımcılığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Ç6: Burada çalışan arkadaşlarımıza ve bize eşit davranmıyorlar. Ayrımcılık çok

fazla canımı sıkan konu bu.

Ç7: Ayrımcı davranışları olmasa yorgunluk çok önemli değil. Patron bize diğer çalışanlara davrandığı gibi davranmıyor. Bir izin konusunda bile ayrımcılığa maruz kalıyoruz.

Yukarıda verilen örnek alıntılar doğrultusunda öğrenciler çalıştıkları yerlerde tam zamanlı çalışanlara göre “ayrımcılığa” maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenci olmaları ve yarı zamanlı çalışmaları geçici çalışanlar olarak görüldükleri ve bu yüzden ayrımcılık yapıldığı sonucuna ulaşılabilir.

3.2.7. Alt Kategori 3 İş Yükünün Fazla Olması

Araştırmaya katılan katılımcıların %28,57’si (4 katılımcı) çalışma hayatını değerlendirirken iş yükünün fazlalığına değinmişlerdir.

Ç9: Ben her türlü işi yapıyorum. Yeri geldiğinde garsonum, bulaşık yıkıyorum, müşterileri karşılıyorum, servis yapıyorum her türlü işte çalıştırıyorlar yani.

Ç12: İş yükümüz fazla. Tüm işleri bize yaptırıyorlar.

Alıntılardan görüldüğü üzere katılımcılar çalışma hayatlarını değerlendirirken “her türlü işi yapıyorum”, “iş yükümüz fazla” şeklinde bir değerlendirmede bulunmuşlardır. İşe alınan personellerin her türlü görevde çalıştırıldıkları ve bu yüzden sorumluluklarının fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.2.8. Alt Kategori 4 Ücret

Katılımcıların %28,57’si (4 katılımcı) çalışma hayatını değerlendirirken ücret konusunda yaşamış oldukları sorunlara değinmişlerdir.

Ç4: Ücretimizde işverenimiz kesinti yapabilmek için bahaneler arıyor zamanında ödemiyor.

Ç14: Bazen ücret konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Ücretimizden kesinti yapılan zamanlar oluyor. İşe yarım saat bile geç kalsak veya yanlışlıkla bir bardak kırsak ücretimizden kesiyor.

Örnek alıntılar katılımcıların ücret konusunda “kesinti”, “bahane arıyor”, “zamanında ödemiyor” gibi ifadelerle açıkladıkları görülmektedir. Yarı zamanlı çalışan öğrencilerin ücret konusunda sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

3.2.9. Alt Kategori 5 Çalışma Saatleri

Katılımcıların %21,43’ü (3 katılımcı) çalışma hayatını değerlendirirken çalışma saatleri konusunda yaşamış oldukları sorunlara değinmişlerdir.

Ç5: Yarı zamanlı çalışmamıza rağmen çalışma saatlerimiz çok uzun. İşe gidiş saati-
miz belli ama çıkış saatimiz belli değil.

Ç12: Çalışma saatlerimiz çok uzun. En son
müşteri ayrılana kadar.

Alıntılardan görüldüğü üzere katılımcılar çalışma saatle-
rini değerlendirirken “çalışma saatlerimiz çok uzun”, “işe
girişimiz belli ama çıkış belli değil” şeklinde belirtmiş-
lerdir. Katılımcılar işe giriş saatlerinin 16:00 olduğu ve
son müşteri işyerinden ayrılana kadar çalıştırıldıklarını
ifade etmişlerdir. Çalıştıkları süre boyunca ayakta kal-
mak zorunda olduklarını belirterek bunun fiziksel yor-
gunluğa neden olduğunu vurgulamışlardır. Yarı zamanlı
çalışanlar olarak işe alınmalarına rağmen uzun çalışma
saatleri boyunca çalıştırıldıkları sonucuna ulaşmıştır.

3.2.10.Kategori 3 Sektörle Bölümün İlişki Düzeyi

Katılımcılara, “Okuduğunuz bölüm ile çalıştığınız sektör
arasında nasıl bir ilişki var” sorusu yöneltilmiş ve gelen
cevaplar doğrultusunda iki alt kategori oluşturulmuştur.

Tablo 5. Sektörle bölümün ilişki düzeyi

Alt Kategori	Frekans	Yüzde	Katılımcılar (Ç)
İlişki Yok	10	71,43	4,6,7,8,9,10 11,12,13,14
İlişki Var	4	28,57	1,2,3,5
Toplam	14	100,00	14

Tablo 5 te görüldüğü üzere sektörle bölümün ilişki dü-
zeyinin alt kategorileri: İlişki Yok ve İlişki Vardır. Ayrıca
tabloda alt kategorilerin frekansları, yüzdeleri ve katılımcı-
lar verilmiştir.

3.2.11.Alt Kategori 1 İlişki Yok

Katılımcıların %71,43’ü (10 katılımcı) eğitim gördükleri
bölüm ile çalıştıkları sektör arasında herhangi bir ilişki-
nin olmadığını belirtmişlerdir.

Ç4: Hiç ilişki yok. Çalıştığım ortamla aldı-
ğım eğitimin hiçbir alakası yok.

Ç9: Bölümümle alakalı iş yapmıyorum. Bir-
birinden çok uzak ama okumak için çalış-
mak zorundayım.

Ç10: Okuduğum bölümle işim arasında
herhangi bir ilişki yok. Ama ileride kafe aç-
mayı düşünüyorum. Bu meslekte çalışmaya
devam etmesem de eğer atanamazsam kafe
açarım. Bu benim için güzel bir tecrübe
oldu.

Alıntılardan görüldüğü üzere katılımcılar çalıştıkları
sektör ile aldıkları eğitim arasındaki ilişkiyi “bölümüm-
le alakalı iş yapmıyorum”, “hiç ilişki yok” şeklinde açık-

lamaktadırlar. Öğrencilerin çalıştıkları sektörle eğitim
gördükleri bölüm arasındaki ilişkinin düzeyinin düşük
olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.2.12.Alt Kategori 1 İlişki Var

Katılımcıların %28,57’si (4 katılımcı) eğitim gördükleri
bölüm ile çalıştıkları sektörün ilişkili olduğunu belirt-
mişlerdir.

Ç1: Okuduğum bölüm sosyoloji (toplum bi-
limi) toplumu tanıma açısından ilişkili ol-
duğunu söyleyebilirim.

Ç2: İlişki var diyebilirim. Çünkü buraya ço-
cuklu ailelerde geliyor onlarla birebir ilgi-
lenmek zorundayız.

Alıntılardan görüldüğü üzere katılımcılar çalıştıkları
sektör ile aldıkları eğitim arasındaki ilişkiyi “ilişkili”,
“ilişki var” şeklinde açıklamaktadırlar.

3.2.13.Kategori 4 Eğitim Gördüğü Meslekte İş Bulma

Katılımcılara, “Eğitim gördüğünüz bölümden mezun ol-
duktan sonra mezuniyet alanınızla ilgili bir iş bulabilece-
ğinizi düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve gelen
cevaplar doğrultusunda iki alt kategori oluşturulmuştur.

Tablo 6. Eğitim gördüğü meslekte iş bulma

Alt Kategori	Frekans	Yüzde	Katılımcılar (Ç)
İş Bulamam	10	71,4	1,3,4,5,6,7,8,9,11,13
İş Bulabilirim	4	28,6	2,10,12,14
Toplam	14	100,00	14

Tablo 6 da görüldüğü üzere eğitim gördüğü meslekte iş
bulmanın alt kategorileri: İş Bulamam ve İş Bulabilirim-
dir. Ayrıca tabloda alt kategorilerin frekansları, yüzdeleri
ve katılımcılar verilmiştir.

3.2.14.Alt Kategori 1 İş Bulamam

Katılımcıların %71,4’ü (10 katılımcı) eğitim aldıkları bö-
lümünden mezun olduktan sonra eğitim gördükleri alanda
iş bulabileceklerine inanmadıklarını belirtmişlerdir.

Ç1: Bu bölümü bitirdiğimde iş bulabile-
ceğimi tahmin etmiyorum. Yine kafelerde
sosyolog olarak hizmet vereceğimi düşünü-
yorum. Türkiye’deki gençlerin hayali olan
memurluğa ulaşabilir miyim inanmıyo-
rum. Çünkü yarıştığımız insanların nite-
likleri ve çalışma koşulları bizimkinden çok
daha iyi ve kamuya atanma sayısı oldukça
düşük.

Ç7: İşsizliğin yanında şimdi başka bir soru-
numuz daha var. Çok fazla mülteci alan bir
ülke konumuna geldik. Bunlar yaşamlarını
sürdürebilmek için iş gücü piyasasına atılı-
yorlar. Asgari ücretin bile altında çalışan-

lar var. Bunlar varken işsizlik olgusunun çözülebileceğine inanmıyorum. Kendi alanında iş bulabileceğime de inanmıyorum.

Alıntılardan görüldüğü üzere katılımcılar eğitim aldıkları bölümden mezun olduktan sonra kendi alanları ile alakalı iş bulma durumunu “tahmin etmiyorum”, “inanmıyorum”, “atanamam” şeklinde açıklamaktadırlar. Katılımcılar, atanamama durumlarını işsizliğin ve özellikle de genç işsizliğin yüksek olmasıyla ilişkilendirmişlerdir. Mülteci ve işsizlik olgusunun atanma durumları üzerindeki olumsuz etkilerini vurgulamışlardır. Bölümlerinden mezun olduktan sonra iş bulamayacaklarına inanmaktadırlar.

3.2.15. Alt Kategori 2 İş Bulabilirim

Katılımcıların %28,6’sı (4 katılımcı) eğitim aldıkları bölümden mezun olduktan sonra eğitim gördükleri alanda iş bulabileceklerine inandıklarını ifade etmişlerdir.

Ç2: Türkiye’de genç işsizliği çok yüksek. Buna rağmen kendi bölümümde atanabileceğime inanıyorum. Atanamadığım takdirde kreşlerde iş bulabileceğimi düşünüyorum.

Ç10: Okul biter yıllarca KPSS çalışsın ve sonunda atanırsın. Ben atanacağımı düşünüyorum. Yani iş bulabilirim.

Alıntılardan görüldüğü üzere katılımcılar eğitim aldıkları bölümden mezun olduktan sonra kendi alanları ile alakalı iş bulma durumlarını “atanabileceğime inanıyorum”, “iş bulabilirim”, “düşünüyorum” şeklinde açıklamaktadırlar. Katılımcılar kamuya atanabilmek için Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS)’de atanabilecek bir puan alınması gerektiğini, atanamadıkları takdirde özel sektörde iş bulabileceklerine inanmaktadırlar.

3.2.16. Kategori 5 Sosyal Faaliyetlere Katılma Durumu

Katılımcılara, ““Öğrencilik döneminde çalışmaktan kaynaklı olarak sosyal faaliyetlere katılma konusunda sorunlar yaşıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve gelen cevaplar doğrultusunda iki alt kategori oluşturulmuştur.

Tablo 7. Sosyal faaliyetlere katılma durumu

Alt Kategoriler	Frekans	Yüzde	Katılımcılar (Ç)
Katılamıyorum	10	71,43	1,2,3,4,5,7,8,9,13,14
Katılabiliyorum	4	28,57	6,10,11,12
Toplam	14	100,00	14

Tablo 7 de görüldüğü üzere sosyal faaliyetlere katılma durumunun alt kategorileri: Katılamıyorum ve katılabiliyorum seçenekleridir. Ayrıca tabloda alt kategorilerin frekansları, yüzdeleri ve katılımcılar verilmiştir.

3.2.17. Alt Kategori 1 Katılamıyorum

Katılımcıların %71,43’ü (10 katılımcı) üniversite içinde

veya dışında herhangi bir sosyal faaliyete katılacak zamanlarının olmadığını ifade etmişlerdir.

Ç1: Kesinlikle katılamıyorum. Zamanım yok ki katılabileyim. Sosyal faaliyetlere değil kendime ayıracak zamanım yok.

Ç4: Hiçbir şekilde katılamıyorum. Okuldan çıktıktan sonra doğrudan kafeye geliyorum. Kafeden çıktıktan sonra yurda gidiyorum. Sabah uyanıp tekrar okula gidiyorum.

Ç13: Burs alıyorum bursum kesilmemesi için derslerden kalmamam lazım. Bu yüzden dersleri aksatmamaya çalışıyorum. Para kazanmak zorunda olduğum için de işimi de aksatmamam lazım. Bu yüzden sosyal hayatım yok diyebilirim. Yani sosyal faaliyetlere katılamıyorum.

Alıntılardan görüldüğü üzere katılımcılar sosyal faaliyetlere katılma durumlarını “katılamıyorum”, “zamanım yok”, “para kazanmak zorundayım” şeklinde açıklamaktadırlar. Öğrenciler okuldan çıktıkları gibi işyerlerine gelip çalışmaya başladıklarını bu yüzden herhangi bir sosyal faaliyete zaman ayıramadıklarını vurgulamışlardır. Öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılma durumlarının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

3.2.18. Alt Kategori 1 Katılabiliyorum

Katılımcıların %28,57’si (4 katılımcı) üniversite içinde veya dışındaki sosyal faaliyete zaman ayırdıklarını ve katılmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Ç10: Ek gelir getirdiği için ben sürekli çalışmıyorum aslında. Okulda sosyal faaliyetlere katılıyorum. Bazen derslere girmeden bazen de kafeye çalışmaya gitmeyerek sosyal faaliyetlere katılıyorum.

Ç12: Okulda gerçekleşen faaliyetlere katılıyorum. Dışarda arkadaşlarla bir yerlere gitmemiz gerektiğinde önceden işvereni-mizde haber veriyorum ve katılmaya çalışıyorum.

Alıntılardan da anlaşıldığı gibi öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılma durumlarını “katılıyorum”, “katılmaya çalışıyorum”, “sürekli çalışmıyorum” şeklinde açıklamaktadırlar.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Üniversite öğrencilerinin eğitimlerine devam ederken çalışma hayatına atılmaları yeni bir olgu değildir. Esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte eğitime devam ederken yarı zamanlı çalışanların sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Hordósy vd., 2018; Sollitto, vd., 2016). Yarı zamanlı çalışma düşük vasıflı işlerde yoğunlaşmakta ve bu işlerde genellikle öğrenciler çalıştırılmaktadır

(Fagan vd., 2014, s.32). Üniversite öğrencilerinin eğitimlerine devam ederken çalışma nedenlerinin, çalışma hayatında karşılaşmış oldukları sorunların, çalıştıkları sektörle eğitim gördükleri bölümün ilişkisinin, okul bitince eğitim aldıkları bölümde iş bulma konusuna yaklaşımlarının ve sosyal faaliyetlere katılma durumlarının incelendiği bu çalışmada elde edilen sonuçlar daha önce yapılan çalışmalarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler maddi imkânsızlıklardan dolayı çalışmaktadırlar. Ailelerinin yoksul olması çalışmalarının asıl nedeni olarak görülmektedir. Düşük gelirli ailelerin öğrencileri üniversite eğitimleri boyunca aileleri tarafından maddi desteğin az olacağından farkındadırlar (West vd., 2015). Öğrenciler eğitim masrafları ve diğer giderlerini karşılamak için yarı zamanlı çalışarak ihtiyaçlarını karşılayacak ücret elde etmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca öğrencilerin çok çocuklu ailelerden gelmesi ve ailelerinde eğitimlerine devam eden öğrencilerin olması öğrencilerin ailelerinden yeterli derecede destek alamamalarına neden olmaktadır. Nitekim literatürde buna benzer sonuçlarla karşılaşmak mümkündür. Örneğin, yapılan çalışmalarda çalışan üniversite öğrencilerinin çalışma nedenleri arasında ailelerinin yoksul olmasından dolayı maddi imkânsızlıklar nedeniyle ve ailelerine yük olmamak için çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır (Aydemir vd., 2022; Hordósy vd., 2018; Sollitto vd., 2016). Öğrencilerin çalışma eğilimi göstermelerinde bir diğer etken sosyo-ekonomik destek kaynaklarından uzak olmaları ve yeterli burs imkânlarının olmamasıdır. Araştırmalarda öğrencilerin eğitimlerine devam ederken burs almalarının sağlanması öğrencilerin çalışma ihtiyaçlarını azalttığı sonucuna ulaşılmıştır (Croford vd., 2015).

Öğrenciler çalışma şartlarını değerlendirirken çalışma hayatında karşılaşmış oldukları sorunlara değinmişlerdir. Araştırma bulgularına göre, sosyal güvenceden yoksun bir şekilde çalıştırıldıkları, iş kazalarına maruz kaldıklarını, işyerinde tam zamanlı ve yarı zamanlı çalışanlar arasında ayrımcılık yapıldığını, iş yüklerinin fazla olduğunu, ücret konusunda sorunlar yaşadıklarını ve yarı zamanlı çalışmalarına rağmen çalışma saatlerinin çok uzun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal güvenceden yoksun bir şekilde çalıştırılmaları sonucunda iş kazasına uğramaları halinde bunu sağlık kuruluşlarına farklı şekilde yansıttıkları görülmüştür. Çalışanların bu işlerde uzun vadeli çalışma düşünce yapısından uzak olmaları ve sadece cari dönemde kazanacakları para ile ilgilenmeleri ayrıca sosyal güvencelerinin yatırıldığı takdirde aldıkları bursların kesintiye uğrayacağı düşüncesi yüzünden sosyal güvencenin yatırılması konusunda pek istekli olmadıkları gözlemlenmiştir. Ancak sigortasız çalışma, çalışanları hastalık, iş kazaları vb. risklere karşı korumasız bırakırken bir yandan da enformel sektörün genişlemesine neden olmaktadır. Öğrenciler, işverenlerin tam zamanlı ve yarı zamanlı çalışanlar arasında ayrımcılık yaptıklarını vurgulamışlardır. Benzer şekilde Aydemir vd. (2022) yaptıkları çalışmada öğrencilerin sigortasız çalıştırıldığı ve tam zamanlı çalışanlarla yarı

zamanlı çalışanlar arasında ayrımcılık yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler çalıştırıldıkları yerlerde görev tanımlarının dışında çalıştırılmaktadırlar. Nitekim araştırmalarda üniversite öğrencilerinin görev tanımlarında yer almayan işlerde de çalıştırıldıkları bulgusuna ulaşılmıştır (Koç, 2017). Öğrencilerin okuldan çıktıkları gibi işyerine geldikleri ve son müşteri ayrılana kadar işyerinde çalıştıkları buna rağmen ücretlerini almakta sorun yaşadıkları ifade edilmiştir. Yarı zamanlı çalıştırılmalarına rağmen günde 8-10 saat çalıştırıldıkları ve ücretlerini almada sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmalar, yarı zamanlı çalışan öğrencilerin seçilen işin türüne ve işteki aktiflik düzeyine bağlı olarak kariyer gelişimi için fırsatlar sunabileceğini göstermektedir (Sekiguchi, 2012). Üniversite öğrencileri genellikle lokanta/kafe gibi yerlerde garson ve bulaşıkçı olarak çalıştırılmaktadır. Öğrencilerin eğitim gördükleri bölüm ile çalıştıkları sektör arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim araştırmalarda da üniversite öğrencilerinin eğitim gördükleri alanların dışında çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır (Aydemir vd., 2022; Hall, 2010).

Ülkemizde üniversite eğitimine devam eden gençler eğitimlerini tamamladıktan sonra meslek sahibi olarak işgücü piyasasına atılmak istemektedirler. İşsizlik oranlarının yüksek olması öğrencilerin üniversite eğitimini tamamladıktan sonra iş bulma konusunda olumsuz düşüncelere kapılmalarına neden olmaktadır. Araştırmalara göre üniversite öğrencileri arasında işsizlik kaygısının yüksek olmasının birincil nedeni her yıl üniversitelerden binlerce insanın mezun olması ve bu mezunların kendi alanlarında iş bulmakta sıkıntı yaşamalarıdır (Bora vd., 2012, s.57-59). Nitekim bu çalışmada da öğrenciler eğitimlerini tamamladıktan sonra eğitim gördükleri alanda iş bulabileceklerine inanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin iş ve eğitim hayatlarının dışında çeşitli hobilere sahip olmaları ve özel hayatlarına yeterli zaman ayırabilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin çalışmalarından ötürü boş zamanlarının kalmadığı ve sosyal faaliyetlere katılamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalarda öğrencilerin çalışmalarından dolayı boş zamanlarının kalmadığı ve kendilerine vakit ayıramadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Aydemir vd., 2022; San, 2006: 64). Okuldan çıktıkları gibi işyerine giden öğrenciler son müşteri işyerinden ayrılana kadar çalıştırılmaktadırlar.

İşsizlikle mücadelede aktif olarak kullanılan esnek çalışma modelleri, uygulandıkları yerlerde güvencesizliği ve belirsizliği içinde barındırdığından dolayı özellikle öğrenciler için cazip olmasa da zorunluluk halinde kabul edilen bir çalışma biçimi haline gelmiştir. Türkiye’de hem eğitimlerine devam eden hem de çalışan öğrencilerin iş-yaşam-eğitim sarmalında üzerine daha fazla durulması gereken gruplar olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin üniversite eğitimine devam ederken ders dışı fırsatlardan yararlanmalarını sağlamak için yüksek-

köğretim kurumları tarafından önemli adımlar atılmamıştır. Üniversiteler dış paydaşlarıyla ikili anlaşmalar imzalayarak öğrencilerin ders dışında güvenceli bir şekilde çalıştırılmalarının önü açılmalıdır.

Sosyal güvenceden yoksun bir şekilde çalıştırılan öğrencilerin çok sık çalıştırıldığı işyerleri olan kafe ve lokantalarda güvenceli bir şekilde çalışabilmeleri için işyerlerinin denetimleri arttırabilir.

Daha sonra yapılacak olan çalışmalarda üniversitelerin

uyguladığı uzaktan eğitim programlarına katılan, herhangi bir örgün eğitim içerisinde olmayan fakat açıköğretimde okuyarak öğrenci statüsünde olan bireylere yönelik araştırmalar yapılabilir.

5. Etik Kurul İzni

Araştırma verilerinin toplanmaya başlanmasından önce etik kurallara riayet edilmiştir. Araştırmanın etik izni 18.04.2023 tarihinde 90247 evrak sayı numarasıyla Muş Alparslan Üniversitesinden alınmıştır.

Kaynakça

- Arif, M., Rosni, R., Nurman, A., Soedirman, Z., & Cimita, A. (2023). Analysis of the influence of part-time work on student learning Activities. *Jurnal Geografi*, 15(1), 26-31. DOI: <https://doi.org/10.24114/jg.v15i1.36993>
- Assarroudi, A., Heshmati Nabavi, F., Armat, M. R., Ebadi, A., & Vaismoradi, M. (2018). Directed qualitative content analysis: the description and elaboration of its underpinning methods and data analysis process. *Journal of research in nursing*, 23(1), 42-55. DOI: <https://doi.org/10.1177/1744987117741667>
- Aydemir, İ., Ünal, V., Öngören, B., Bıyık, T., Uluocak, N. N., Topçu, R., & Özdemir, E. (2022). Çalışan yükseköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 276-285. DOI: <https://doi.org/10.32329/uad.1060624>
- Barron, P., & Anastasiadou, C. (2009). Student part-time employment: Implications, challenges and opportunities for higher education. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 21, pp. 140-153. DOI: <https://doi.org/10.1108/09596110910935642>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bora, T., Bora, A., Erdoğan, N., ve Üstün, İ. (2012). "Boşuna mı okuduk?" Türkiye'de beyaz yakalı işsizliği. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Creswell, J.W. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. Çev: Yüksek Dede. Ankara: Eğiten Kitap
- Crockford, J., Hordósy, R., & Simms, K. S. (2015). I really needed a job, like, for money and stuff: student finance, part-time work and the student experience at a northern red-brick university. *Widening Participation and Lifelong Learning*, 17(3), 89-109. DOI: <https://doi.org/10.5456/WPLL.17.3.89>
- Dawidowicz, P. (2011). With scholarship & practice in mind: The case study as research method. *The Journal of Applied Instructional Design*, 1(2), 5-12.
- Doğan, H., & Akçalı, G. (2021). Üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sosyo-ekonomik sorunlar üzerine bir inceleme. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 309-316. DOI: <https://doi.org/10.32329/uad.903559>
- Evans, C., & Vaughan, C. (2021). The influence of part-time work on graduates' careers. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*. Vol. 11 No. 5, pp. 1106-1115. DOI: <https://doi.org/10.1108/HESWBL-07-2020-0156>
- Fagan, C., Norman, H., Smith, M., & Menéndez, M. C. G. (2014). *In search of good quality part-time employment*. Genova: ILO.
- Ha, C. N., Thao, N. T., & Son, T. D. (2016). Student part-time employment: Case study at Ton Duc Thang university in Vietnam. In *ICERI2016 Proceedings*, pp. 3193-3201. DOI: <https://doi.org/10.21125/iceri.2016.1725>
- Hall, R. (2010). The work-study relationship: Experiences of full-time university students undertaking part-time employment. *Journal of education and Work*, 23(5), 439-449. DOI: <https://doi.org/10.1080/13639080.2010.515969>
- Herold, E., Pöckelmann, M., Berg, C., Ritter, J., Hall, M.M. (2019). Stable word-clouds for visualising text-changes over time. In: Doucet, A., Isaac, A., Golub, K., Aalberg, T., Jatowt, A. (eds) *Digital Libraries for Open Knowledge. TPD 2019. Lecture Notes in Computer Science*, vol 11799. Springer, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-30760-8_20
- Hayashi, P., Jr, Abib, G., & Hoppen, N. (2019). Validity in qualitative research: a processual approach. *The Qualitative Report*, 24(1), 98-112. DOI: <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2019.3443>
- Hordósy, R., Clark, T., & Vickers, D. (2018). Lower income students and the 'double deficit' of part-time work: undergraduate experiences of finance, studying and employability. *Journal of Education and Work*, 31(4), 353-365. DOI: <https://doi.org/10.1080/13639080.2018.1498068>
- Gbadamosi, G., Evans, C., & Obalola, M. A. (2016). Multitasking, but for what benefit? The dilemma facing Nigerian university students regarding part-time working. *Journal of Education and Work*, 29(8), 956-979. DOI: <https://doi.org/10.1080/13639080.2015.1102212>
- Görmüş, A. (2021). Kısmi süreli işlerin kalitesi: Çoklu doğrusal regresyon modeli ile OECD ülkelerinden bulgular. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 397-416. DOI: <https://doi.org/10.17541/optimum.915213>
- Koç, N. K. (2017). Çağrı üzerine iş ilişkisinin güvencesizliğinde çalışan üniversite öğrencileri. *Mülkiye Dergisi*, 41(3), 83-110.
- ILO (2020). Towards safe, healthy and declared work in Ukraine: EU-ILO project.
- Sollitto, M., Martin, M. M., Dusic, S., Gibbons, K. E., & Wagenhouser, A. (2016). Assessing the supervisor-subordinate relationship involving part-time employees. *International Journal of Business Communication*, 53(1), 74-96. DOI: <https://doi.org/10.1177/2329488414525462>
- Lowe, J., & Gayle, V. (2007). Exploring the work/life/study balance: the experience of higher education students in a Scottish further education college. *Journal of further and Higher Education*, 31(3), 225-238. DOI: <https://doi.org/10.1080/03098770701424942>
- Lundvall, B.-Å. (1994). *The OECD jobs study: Facts analysis strategies*. Organisation for Economic Cooperation and Development. Paris: OECD.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis an expanded source book*. California: Sage Publications.

- San, N. (2006). Part-time çalışma kavramı, içeriği ve uygulanabilirliği: Sakarya'da bir araştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Sekiguchi, T. (2012). Part time work experience of university students and their career development. *Japan labor review*, 9(3), 5-29.
- Söğütlü, L., İmamoğlu, A. H., Çelik, A. R., & Karabulut, Y. (2021). Çalışan üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Hukuk ve Sosyal Bilim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 36-46.
- Kahraman, F., & Kahraman, A. B. (2016). Mevsimlik istihdamın eğitimli gençleri: inşaatlarda çalışan üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (38), 183-201.
- TÜİK. (2020). Çocuk işgücü anketi sonuçları.
- Robotham, D. (2012). Student part-time employment: Characteristics and consequences. *Education+ Training*, 54(1), 65-75. DOI: <https://doi.org/10.1108/00400911211198904>
- Vaughn, A. A., Drake Jr, R. R., & Haydock, S. (2016). College student mental health and quality of workplace relationships. *Journal of American College Health*, 64(1), 26-37. DOI: <https://doi.org/10.1080/07448481.2015.1064126>
- Yalçın, E. C., & Başol, O. (2020). Kısmi süreli çalışmayı etkileyen bazı sosyo-demografik değişkenler: TR 21 bölgesi örneği. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 10(1), 75-88. DOI: <https://doi.org/10.32331/sgd.752986>
- Yamakoğlu, E., & Karaçöp, E. (2019). Bazı atipik çalışma modelleri bakımından kadınların sosyal güvenliği. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 1463-1485. DOI: <https://doi.org/10.33433/maruhad.667688>
- Yin, R.K. (2017). *Durum çalışması araştırması uygulamaları*. (çev; İlhan Günbayı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Wang, Y. C., & Chen, C. J. (2017). College students part-time jobs: factors and challenges for future careers. In 2017 6th IIAI International Congress on Advanced Applied Informatics (IIAI-AAI) (pp. 1-4). IEEE. DOI: <https://doi.org/10.1109/IIAI-AAI.2017.18>
- West, A., Roberts, J., Lewis, J., & Noden, P. (2015). Paying for higher education in England: Funding policy and families. *British Journal of Educational Studies*, 63(1), 23-45. DOI: <https://doi.org/10.1080/00071005.2014.990353>